

Mehanizam za međunarodne krivične sudove (MMKS ili Mehanizam) osnovao je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija 22. decembra 2010. da nastavi nadležnosti, prava, obaveze i ključne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSJR) i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) nakon okončanja njihovih mandata. MMKS ima dva ogranka, jedan u Arushi, Tanzanija, i drugi u Haagu, Nizozemska.

SAŽETAK PRESUDE

ŽALBENO VEĆE

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument.)

Hag, 11. aprila 2018.

Sažetak presude Žalbenog veća Vojislavu Šešelju

U nastavku se nalazi sažetak Presude koju je danas pročitao sudija Meron.

A. Uvod

1. Danas ću rezimirati suštinska pitanja ovog Žalbenog predmeta, kao i najvažnije konstatacije Žalbenog veća. Na kraju ću pročitati celi tekst dispozitiva presude. Ovaj usmeni sažetak ni u jednom svom delu ne čini deo merodavne pismene presude, koja će biti podeljena danas po završetku izricanja presude. Prevod presude na BHS takođe će biti uručen g. Šešelju čim bude dostupan.
2. Tema ovog predmeta je žalba optužbe na oslobađajuću presudu izrečenu g. Šešelju, koji je u februaru 1991. imenovan za predsednika Srpske radikalne stranke, a u junu 1991. izabran za poslanika Skupštine Republike Srbije.
3. Tužilaštvo je podiglo optužnicu protiv g. Šešelja za zločine protiv čovečnosti i kršenja zakona i običaja ratovanja. Njome je optužba g. Šešelja teretila za planiranje, naređivanje, podsticanje, počinjenje tih krivičnih dela ili njihovo pomaganje i podržavanje na neki drugi način. Optužba je dalje tvrdila da je on sudelovao u tim zločinima, u periodu od avgusta 1991. do septembra 1993., putem udruženog zločinačkog poduhvata. Kako stoji u optužnici, zajednički cilj udruženog zločinačkog poduhvata bilo je trajno i prisilno uklanjanje, putem činjenja zločina, većine hrvatskog, bosansko-muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva sa

približno jedne trećine teritorije Hrvatske i velikih delova Bosne i Hercegovine, kako bi ta područja bila unutar nove države pod srpskom dominacijom.

4. Dana 31. marta 2016. Pretresno veće III Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju izreklo je svoju presudu. Pretresno veće je većinom glasova, uz suprotno mišljenje sudije Lattanzi, oslobodilo g. Šešelja po svim tačkama optužnice. Optužba je podnela žalbu Mehanizmu kojom osporava izrečenu oslobađajuću presudu. G. Šešelj je odgovorio na žalbu optužbe.
5. U svom odgovoru na žalbeni podnesak optužbe, g. Šešelj je saopštio i svoju nameru da ne prisustvuje žalbenom pretresu. Žalbeno veće je upozorilo g. Šešelja da ako ustraje u toj nameri, biće nužno da se odredi zastupnik u pripravnosti za taj pretres, te je g. Šešelju dalo priliku da tu svoju odluku preispita.
6. Žalbeno veće je 13. decembra 2017. saslušalo usmene argumente u ovom predmetu. G. Šešelj nije bio prisutan, pa je na žalbenoj raspravi bio prisutan zastupnik u pripravnosti kako bi zastupao njegove proceduralne interese. Nakon rasprave, g. Šešelj je dobio transkript rasprave na BHS-u i imao priliku pismeno da odgovori na usmene argumente optužbe. G. Šešelj nije podneo pismeni odgovor na usmene argumente optužbe.

B. Šešeljeva osporavanja žalbe Tužilaštva

7. Osvrnuću se prvo na određene formalne argumente koje je g. Šešelj naveo u svom podnesku. Naime, g. Šešelj je naveo kako smatra da se žalbeni podnesak optužbe ne pridržava smernica iz Uputstva o uslovima i postupanju u žalbenom postupku i zatražio da se žalbeni podnesak odbaci. Pregledom žalbenog podneska ustanovljeno je da se on opšteuzevši pridržava Uputstva o postupanju. Shodno, tome, prigovori g. Šešelja o formi žalbenog podneska optužbe se odbijaju.
8. G. Šešelj takođe je izneo nekoliko prigovora po pitanju njegovog prava na pravično suđenje, uključujući prigovore o političkoj pristrasnosti na njegovu štetu, kao i navodna kršenja njegovog prava na adekvatno vreme i uslove za pripremu svoje odbrane, te njegovog prava da mu se sudi bez nepotrebnog odlaganja. Argumenti g. Šešelja o njegovom pravu na pravično suđenje samo su ponavljanje onoga šta je ranije bilo izneseno i odbijeno tokom prvostepenog

suđenja ili interlokutornih žalbenih postupaka pred MKSJ-om, i ne pokazuju postojanje greške koje bi zahtevala intervenciju u žalbenom postupku. Shodno tome, Žalbeno veće te prigovore odbija.

C. Kršenja zakona i običaja ratovanja

9. Pretresno veće je konstatovalo da su neki navodi o kršenjima zakona ili običaja ratovanja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini dokazani, a neki ne. Prilikom donošenja tih konstatacija, Pretresno veće je navelo dokaze na koje se oslonilo, ali nije navelo razloge zbog kojih je te dokaze prihvatilo. Optužba tvrdi da Pretresno veće u tom smislu nije iznelo obrazloženo mišljenje za sve svoje konstatacije, te zapravo traži da žalbeno veće sada iznese obrazloženje. Optužba, međutim, ne traži reviziju konačnih zaključaka Pretresnog veća o postojanju tih krivičnih djela, pa time ne pokazuje da je to na bilo koji način uticalo na presudu. Shodno tome, Žalbeno veće taj zahtev optužbe odbija.

D. Zločini protiv čovečnosti

10. Pretresno veće je oslobodilo g. Šešelja optužbi za zločin protiv čovečnosti nakon što je konstatovalo da nije bilo dovoljno dokaza da je postojao rasprostranjeni ili sistematski napad na nesrpsko civilno stanovništvo u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, i Vojvodini, koja je u Srbiji.
11. Optužba u svojoj žalbi tvrdi da je Pretresno veće ili pogrešno primenilo pravo ili pogrešno utvrdilo činjenično stanje i traži od žalbenog veća da ukine taj zaključak Pretresnog veća i iznese konstatacije o krivičnim delima u osnovi zločina protiv čovečnosti koji su navedeni u optužnici.
12. Žalbeno veće primećuje da je Pretresno veće razmatralo opsežne dokaze iz kojih se vidi da su, od novembra 1991. do oktobra 1992, srpske snage, uključujući paravojne grupe i dobrovoljce, počinile ubistva, mučenje i okrutno postupanje prema nesrpskim civilima, te pljačku privatne imovine na različitim lokacijama širom opština Vukovar, Zvornik, šire područje Sarajeva, Mostar i Nevesinje.

13. Pri razmatranju ovih incidenata, Pretresno veće pominje ili veliki broj civilnih žrtava ili konkretne brojke u rasponu od najmanje 6 pa do 130. Pored toga, Pretresno veće je formalno primilo k znanju već presuđene činjenice u kojima se navode prevladavajući slučajevi raseljavanja, zatočenja, ubijanja, mučenja i okrutnog postupanja prema nesrpskim civilima od strane srpskih snaga u području Vukovara i na teritoriji Bosne i Hercegovine.
14. Imajući u vidu spis ovog predmeta, Žalbeno veće može samo da zaključi da je Pretresno veće ili ignorisalo znatan deo veoma relevantnih dokaza i svoje sopstvene nalaze, ili je pogrešno utvrdilo činjenično stanje zaključivši da optužba nije dokazala postojanje rasprostranjenog ili sistematskog napada na nesrpsko stanovništvo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Žalbeno veće konstatuje da nijedan razuman presuditelj o činjenicama ne bi mogao da zaključi da nije bilo rasprostranjenog ili sistematskog napada na nesrpsko civilno stanovništvo u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.
15. Što se tiče Vojvodine, u Srbiji, Pretresno veće je konstatovalo da nije dokazan preduslov nadležnosti za zločine protiv čovečnosti. Konkretno, Pretresno veće je navelo da Vojvodina nije bila područje zahvaćeno oružanim sukobom i da ne postoji neksus između tamošnjih događaja i sukoba u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Pretresno veće je zatim konstatovalo da zločini počinjeni u Hrtkovcima, čak i da su bili dokazani, nisu, sami po sebi, predstavljali rasprostranjeni ili sistematski napad na civilno stanovništvo.
16. Žalbeno veće konstatuje da je Pretresno veće pogrešilo u svojim zaključcima. U skladu sa ustaljenom sudskom praksom, uključujući i žalbu u ovom predmetu, već konstatacija samog Pretresnog veća da je u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini trajao oružani sukob utvrđuje da su zločini u Hrtkovcima bili povezani sa sukobom. Nadalje, u optužnici se tereti jedan napad na civilno stanovništvo u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Vojvodini. Shodno tome, postojanje rasprostranjenog ili sistematskog napada konkretno u samoj Vojvodini je nebitno.

E. Udruženi zločinački poduhvat i pomaganje i podržavanje

17. Pretresno veće je zaključilo da optužba nije dokazala postojanje udruženog zločinačkog poduhvata. U žalbenom postupku, optužba tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo zbog toga što, između ostalog, nije uzelo u obzir dokaze koji se odnose na obrazac zločina koje su počinile

srpske snage koje su međusobno saradivale i bile pod kontrolom učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu.

18. Žalbeno veće primećuje da u dokazima na koje se optužba pozvala u žalbi postoje jasne indikacije da su srpske snage prisilno raselile veliki broj nesrpskih civila u Vukovaru, Zvorniku, Nevesinju i na širem području Sarajeva, i da su ta i druga nasilna dela takođe predstavljala dela progona. Žalbeno veće smatra da, na prvi pogled, postoji uočljiv obrazac zločina koje su počinile saradničke srpske snage, na osnovu čega je razumni presuditelj o činjenicama mogao da zaključi da su ti zločini počinjeni u ostvarivanju zajedničkog zločinačkog cilja da se silom trajno ukloni većina hrvatskog, muslimanskog i drugog nesrpskog stanovništva.
19. Međutim, Žalbeno veće podseća da Pretresno veće može da izvuče zaključak o postojanju određene činjenice od koje zavisi krivica optuženog iz posrednih dokaza ako je to jedini razuman zaključak koji se iz dokaza može izvesti. Ukoliko se iz dokaza može razumno izvući i neki drugi zaključak, koji se poklapa sa nepostojanjem pomenute činjenice, onda nije moguće izvesti zaključak o postojanju krivice van razumne sumnje.
20. U ovom slučaju, Pretresno veće je uzelo u obzir različite faktore i dokaze, uključujući i neslaganja između g. Šešelja i navodnih učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu, te je imalo sumnje o tome koji je bio cilj sa kojim je g. Šešelj regrutovao dobrovoljce i upućivao ih na ratište. Optužba u žalbi nije pokazala da je Pretresno veće pogrešilo u svom razmatranju pomenutih faktora i dokaza.
21. Važno je da se podsetimo da pitanje koje stoji pred Žalbenim većem nije da li se ono slaže sa zaključkom Pretresnog veća. Žalbeno veće mora da poštuje Pretresno veće koje je pratilo izvođenje dokaza tokom suđenja, i može da zameni neki zaključak Pretresnog veća svojim samo ukoliko nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao da izvuče takav zaključak, ili ukoliko je pomenuti zaključak potpuno pogrešan. Imajući to u vidu, kao i s obzirom na posebne okolnosti ovog predmeta, optužba nije pokazala da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da nije postojao udruženi zločinački poduhvat koji je uključivao i g. Šešelja.
22. Osim toga, iz razloga koji su obrazloženi u Presudi, Žalbeno veće odbacuje argumentaciju optužbe u vezi sa oslobađajućom presudom koja je g. Šešelju izrečena za pomaganje i podržavanje zločina za koje se tereti u Optužnici.

F. Fizičko počinjenje i podsticanje putem govora

23. Pretresno veće je razmotrilo niz izjava i govora koje je g. Šešelj tokom sukoba izrekao ili održao u Vukovaru, Malom Zvorniku, Hrtkovcima i u Skupštini Srbije i zaključilo da oni ne predstavljaju počinjenje krivičnih dela koja se terete u Optužnici niti podsticanje na njihovo počinjenje.
24. U svojoj žalbi optužba tvrdi da je Pretresno veće pogrešilo kada g. Šešelja nije proglasilo odgovornim za krivična dela po osnovu njegovih govora.
25. Žalbena veće primećuje da se, kad je reč o govorima koje je g. Šešelj održao u novembru 1991. godine na putu za Vukovar, kao i u samom gradu, Pretresno veće nije uverilo da na osnovu dokaza može van razumne sumnje da se utvrdi šta je tačno g. Šešelj u tim prilikama rekao. Žalbena veće smatra da optužba u žalbi nije pokazala da je takav zaključak Pretresnog veća nerazuman.
26. Žalbena veće sada prelazi na argumente optužbe koji se odnose na druge izjave g. Šešelja, kao i na njegove govore održane u Malom Zvorniku i u Skupštini Srbije. Kad je reč o ponovljenim pretnjama g. Šešelja da će, ukoliko Bosna proglasi nezavisnost, poteći „reke krvi“, Žalbena veće smatra da takve izjave bez sumnje mogu da izazovu strah i da obodre počinioce zločina nad nesrpskim civilima.
27. Izjave g. Šešelja u kojima se koriste pogrđni epiteti, njegov poziv da se Republika Srpska odbrani od „ustaških i pan-islamskih hordi“, kao i njegov poziv upućen pristalicama Srpske radikalne stranke „da očiste levu obalu Drine“, očigledno su huškačke prirode.
28. Osim toga, kad je reč o govoru koji je g. Šešelj održao u Malom Zvorniku u martu 1992, Žalbena veće smatra da je Pretresno veće pogrešilo kada je zaključilo da taj govor nije predstavljao pozivanje na etničko čišćenje, već da je g. Šešelj time pre „učestvovao u ratnom naporu“. Huškačke formulacije iz govora i izjava g. Šešelja zaista su mogle da navedu druga lica da poćine zloćine protiv nesrpskih civila.
29. Međutim, Žalbena veće ima u vidu znaćajno vreme koje je prošlo između nekih od izjava g. Šešelja i poćinjenja krivićnih dela, kao i izrazito posrednu prirodu dokaza koji se odnose na konkrećni efekat, ako ga je uopšte i bilo, koji su izjave g. Šešelja imale na postupanje

počinilaca. Pod takvim okolnostima, Pretresno veće je razumno postupilo kada je zaključilo da su dokazi koje je optužba izvela na suđenju nedovoljni da bi se razabrao efekat koji su izjave g. Šešelja imale na počinjenje zločina za koje se tereti u Optužnici.

30. To se, međutim, ne može reći za zaključak Pretresnog veća u vezi sa govorom koji je g. Šešelj održao 6. maja 1992. u Hrtkovcima u Vojvodini. Kad je o tom govoru reč, Pretresno veće zaključilo je da je on predstavljao jasan poziv na proterivanje hrvatskog stanovništva iz Hrtkovaca. Pretresno veće je ipak zaključilo da se g. Šešelj ne može smatrati odgovornim za fizičko počinjenje ili podsticanje zločina u Hrtkovcima. Prilikom donošenja tog zaključka, Pretresno veće je utvrdilo da pozivi g. Šešelja da se to područje očisti od Hrvata nisu bili ni prihvaćeni ni sprovedeni u delo, a da optužba nije dokazala da je njegov govor bio uzrok odlaska Hrvata iz Hrtkovaca ili kampanje progona koja je navodno usledila posle tog govora.
31. Žalbeno veće primećuje da se, sudeći po transkriptu „Promocije Srpske radikalne stranke“ koja je održana 6. maja 1992. u Hrtkovcima, g. Šešelj obratio prisutnima rečima „braćo Srbi i sestre Srпкиnje“, i da je između ostalog kazao da „u Hrtkovcima nema mesta Hrvatima“, kao i sledeće: „izvešćemo ih na granicu srpske zemlje, odatle peške neka produže, ako sami ne odu“. Hrvatima je direktno poručio da „nemaju gde da se vrate“, a govor je završio tako što je rekao da je „Ubeđen da ćete i vi Srbi iz Hrtkovaca i ostalih sela u okolini znati da sačuvate međusobnu slogu i jedinstvo, da ćete se vrlo brzo otarasiti preostalih Hrvata u vašem selu i okolini“. Po završetku govora g. Šešelja, gomila prisutnih je skandirala „Hrvati, u Hrvatsku“, i „ovo je Srbija“. Pretresno veće je u presudi takođe konstatovalo da je Šešelj imao uticaja na članove svoje stranke, da je bio ideološki lider i da su neki čak gledali u njega „kao u boga“, kao i da su njegovi govori imali značajan efekat na njegove slušaoce.
32. Zaključci samog Pretresnog veća pokazuju da su ubrzo posle govora g. Šešelja mnogi Hrvati i drugi nesrbi napustili Hrtkovce u kontekstu prinude, šikaniranja i zastrašivanja. Imajući u vidu to, kao i dokaze koji pokazuju da su nesrbi bili redovno izloženi pretnjama i nasilju, da lokalne vlasti nisu preduzimale ništa, i da je na nesrbe vršen pritisak da zamene svoje kuće, ili im se nudila lažna zamena, ili su prisiljavani da napuste svoje kuće, Žalbeno veće smatra da nijedan razuman presuditelj o činjenicama nije mogao da zaključi da su civili nesrpske nacionalnosti zaista svojevolutno napustili Hrtkovce.

33. Imajući u vidu uticaj koji je g. Šešelj imao na gomilu, kao i upadljivu podudarnost između njegovih huškačkih reči i dela koja su potom, između ostalih, počinili i njegovi slušaoci, Žalbena veće smatra da je g. Šešelj značajno doprineo postupcima počinilaca, čime je izvršio podsticanje na krivična dela progona, deportacije i drugih nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločina protiv čovečnosti.
34. Osim toga, govor g. Šešelja je podstakao nasilje koje je predstavljalo omalovažavanje hrvatskog stanovništva iz Hrtkovaca i kršenje njihovog prava na bezbednost, čime je počinio zločin progona, po osnovu kršenja prava na bezbednost, kao zločin protiv čovečnosti.
35. Shodno tome, Žalbena veće nalazi da je g. Šešelj krivično odgovoran, po osnovu govora koji je održao 6. maja 1992. u Hrtkovcima u Vojvodini, za podsticanje deportacije, progona putem prisilnog raseljavanja, i drugih nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločina protiv čovečnosti, kao i za činjenje progona, po osnovu kršenja prava na bezbednost, kao zločina protiv čovečnosti.

G. Dispozitiv

36. Iz gorenavedenih razloga, ŽALBENO VEĆE

NA OSNOVU člana 23 Statuta i pravila 144 Pravilnika;

PRIMIVŠI K ZNANJU odgovarajuće pismene podneske strana u postupku kao i argumente koje je optužba iznela na žalbenom pretresu održanom 13. decembra 2017;

ZASEDAJUĆI na javnoj sednici;

Delimično PRIHVATA prvi i drugi žalbeni osnov optužbe i UKIDA oslobađajuću presudu izrečenu Šešelju za podsticanje progona (prisilno raseljavanje), deportacije, i drugih nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločina protiv čovečnosti, i za činjenje progona (kršenje prava na bezbednost), kao zločina protiv čovečnosti;

PROGLAŠAVA Šešelja KRIVIM na osnovu člana 1 Statuta Mehanizma i članova 5(d), 5 (h), 5 (i) i 7(1) Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i IZRIČE mu osuđujuće presude po tačkama 1, 10 i 11 Optužnice, za podsticanje progona (prisilno raseljavanje), deportacije, i drugih nehumanih dela (prisilno premeštanje), kao zločina protiv čovečnosti, i za činjenje progona (kršenje prava na bezbednost), kao zločina protiv čovečnosti u Hrtkovcima u Vojvodini;

IZRIČE Šešelju kaznu od 10 godina zatvora;

PROGLAŠAVA, u skladu sa pravilom 125(C) Pravilnika, da je Šešeljeva kazna odslužena imajući u vidu da se u nju uračunava vreme koje je tokom suđenja proveo u pritvoru MKSJ-a od 14. februara 2003. do 6. novembra 2014;

i

ODBIJA žalbu optužbe u svim drugim aspektima.

*****